

Z judikatury nejv. správního soudu.

Pensijní pojištění.

(Sděluje minist. rada dr. Bronislav Wellek.)

Pojistná povinnost strojvůdců lokomotiv závodních drah.

Nejvyšší správní soud rozhodl v několika případech, že strojvůdci lokomotiv na závodních drahách nepodléhají pens. pojištění. Odůvodnění nejdůležitějšího z těchto rozhodnutí, nálezu ze dne 10. listopadu 1925, čís. 21.122/25, zní takto:

Naříkaným rozhodnutím vyslovil žalovaný úřad, že strojvůdce V. G. nepodléhá pojistné povinnosti pensijní, poněvadž jeho práce v obsluze parní lokomotivy spočívající a ve spisech podrobněji vyličené, jsou pracemi převážně manuálními, dělnickými, které podle § 1 odst. 1. zákona ze dne 5. února 1920, č. 89 Sb. z. a n., pojistné povinnosti nezakládají. Na manuálním rázu prací těch nemění ničeho okolnost, že jde o činnost značně odpovědnou a že k výkonu jejímu potřebí je velké pozornosti a určité odborné znalosti, resp. složení zvláštní zkoušky pro obsluhování parních kotlů předepsané.

Žalovaný úřad vychází ze skutkového zjištění, že V. G. je strojvůdcem na normálně kolejní dráze, že obsluhuje parní lokomotivu, t. j. řídí stroj, je zodpovědný za jeho správný chod, čistí jeho kotel. Toto skutkové zjištění zakládá se na souhlasné výpovědi i jeho zaměstnavatelky a nebylo proto potřebí konati v té příčině nějaké další šetření. Neboť po této stránce nebylo mezi výpověďmi obou rozporu. Rozpor byl jen v tom, že G. označoval svoje výkony za práci převážně duševní, zaměstnavatelka za práci manuální. Byl tu tedy rozpor jen v hodnocení činnosti. Hodnocení té které činnosti zaměstnancovy, jež je aplikací zákonných pojmů na zjištěnou skutkovou podstatu, jest však věcí rozhodujícího úřadu, který není tu nijak vázán na projevené mínění stran. Proto netřeba rozpory o hodnocení tom během řízení se vyskytnuvší odstraňovati dalším šetřením a nelze shledati vady v tom, že žalovaný úřad dalšího šetření neprováděl, když — jak řečeno — po stránce skutkové jak stěžovatel, tak zaměstnavatelka výkony stěžovatelovy vyličili shodně. Totéž platí o činnosti stěžovatelově, kterou stížnost nazývá činností dozorčí. Ani tu není mezi stranami sporu o tom, že na stroji zaměstnán je i topič a že při dráze jsou posunovači a výhybkáři. I tu byly strany v rozporu jen potud, že stěžovatel činnost svoji vůči posunovačům a výhybkářům nazýval dozorem, kdežto zaměstnavatelka tvrdila, že nejde o dozor, nýbrž o určitou spolupráci těchto zaměstnanců; i tu byl tedy jen rozpor v hodnocení činnosti, t. j. v aplikaci zákonného pojmu na nespornou podstatu skutkovou.

Stížnost Všeobecného pensijního ústavu vidí vadu i v tom, že zemské úřadovně v Opavě nebylo sděleno, že zaměstnavatelka ve svém odvolání výslovně doznala, že G. jsou k ruce pomocné síly, čímž se stalo, že nemohla k tomu zaujati stanoviska. I tato námitka je bezdůvodnou. Není v zákoně o pensijním pojištění předpisu, který by ukládal úřadům, aby sdělovaly zúčastněným stranám obsah podaného opravného prostředku. Jen tehdy, kdyby v opravném prostředku uvedeno bylo něco, co by vyžadovalo doplnění skutkové podstaty, byl

by úřad povinen toto doplnění prováděti za účasti obou stran. V daném případě však obsah ministerského rekursu k doplňování skutkové podstaty příčiny nezavdal. V odvolání nebylo tvrzeno nic jiného, než že G. nemůže všechny manuální práce s obsluhou stroje spojené konati sám a že proto má k ruce pomocné síly. Setrvala tedy firma při svém tvrzení, že G. koná práce manuální a netvrdila, že by k pracím osob jiných dozíral. Nelze tedy shledati podstatné vady v tom, že obsah odvolání, jež po stránce skutkové neobsahovalo ničeho nového, nebyl zemské úřadovně sdělen. Jsou proto všechny námitky stížností směřující proti řízení bezdůvodny.

Nezákonnost naříkaného rozhodnutí vidí obě stížnosti v tom, že žalovaný úřad hodnotil činnost G. jako práci převážně manuální, dělnickou, a vyslovil, že G. podle § 1 1. odst. zákona ze dne 5. února 1920, č. 89, pensijní pojistné povinnosti nepodléhá. Obě stížnosti stojí na stanovisku, že G. není dělníkem, nýbrž že patří mezi zaměstnance vyšší, kteří pensijní povinnosti podléhají; nad to tvrdí obě stížnosti, že činnost jeho je převážně duševní. Stížnost G. stojí i na stanovisku, že G. vede pravidelný dozor nad topičem, posunovačem a výhybkářem a že i s toho hlediska pensijní povinnosti podléhá. Pokud jde o poslední námitku, setrval nejvyšší správní soud při názoru vysloveném již v četných nálezech (podle § 44 j. ř. poukazuje se k nálezu ze dne 17. října 1923, č. 17.482/1923, Boh. č. 2771), že cit. zákon (§ 1, 2. odst. lit. a) mluvě o osobách dozorčích, má na mysli ony zaměstnance, jichž činnost se podstatně vyčerpává v tom, že přímo dozírají k jiným osobám pracujícím a přičiňuje se k tomu, aby tyto práce jim svěřené vykonávaly tak, jak v tom kterém konkrétním případě je konati mají. K takovým dozorčím osobám však právem žalovaný úřad G. nepočítal. Neboť úkolem jeho bylo, aby řídil stroj a ne, aby dozíral nad topičem; je-li tento podroben jeho rozkazům, je to proto, aby G. mohl řádně konati práci svoji, totiž řídit stroj, ale není obsahem jeho činnosti dozor nad topičem mu k ruce daným. Tím méně lze mluvit o nějakém dozoru nad výhybkáři a posunovači. G. při výsledku svém viděl dozor k těmto zaměstnancům v tom, že dává pozor, aby nepřišli k úrazu přejetím neb přimáčknutím nárazem vozu. To je nutná pozornost, kterou každý strojvůdce své práci, t. j. vedení stroje musí věnovati a ne dozíráním k pracím jiných osob, jak je má citované ustanovení na mysli. Jestliže za toho stavu věci, jak se ze spisů podával, žalovaný úřad neshledal, že by stěžovatel jako zaměstnanec pravidelně k pracím jiných osob dozírající pensijní pojistné povinnosti podléhal, nelze v tom shledati nezákonnosti.

Ale nejv. správní soud neshledal ani, že by názor žalovaného úřadu, podle něhož činnost stěžovatele je činností dělníka povinnosti té nepodléhajícího, byl v rozporu se zákonem. Oproti stížnosti Všeobecného pensijního ústavu v Praze trvá nejv. správní soud při názoru vysloveném a blíže odůvodněném v nálezu ze dne 5. dubna 1924, č. 2838/1924, Boh. č. 3447, že citovaný zákon o pensijním pojištění vytvořil pro svůj obor samostatný pojem dělníka a že pro zodpovědění otázky, zda určitá osoba jest dělníkem po rozumu § 1 uvedeného zákona a tím nepodrobena pensijní povinnosti, je, nehledě k osobám, jež k pracím jiných pravidelně dozírají, jediné směrodatnou skutečnost, je-li osoba ta činna převážně duševně čili nic. Názor ten nemohly vyvrátiti vývody stížnosti, jež má za to, že zákon tento pro svůj obor samostatného pojmu dělníka neutvořil, nýbrž

že za dělníka považuje toho, kdo v širokých vrstvách obyvatelstva, po případě v kruzích průmyslových zaměstnanců dělníkem je nazýván. Dovolává-li se stížnost zdejšího nálezu ze dne 14. listopadu 1924, č. 19.864/24, kde vysloveno, že slova »kupecká služba« užívá zákon o kupeckých pomocnících ve smyslu, jak se během času utvořil v běžné mluvě, zejména v kruzích kupeckých, nelze tímto dovoláním se vyvozovati ničeho proti názoru nejv. správ. soudu ohledně pojmu dělníka svrchu uvedeného. Neboť ve skupině osob, zaměstnaných v podnicích, obstarávajících distribuci a sněhu statků výrobou vytěžených, zejména v podnicích obchodních, podrobil zákon o pensijním pojištění pojistné povinnosti osoby, jež konají práce kupecké nebo vyšší nekupecké ve smyslu zákona o obchodních pomocnících ze dne 16. ledna 1910, č. 20 ř. z. Zde neutvořil tedy pro svůj obor nějaký pojem nový, jak učinil ve skupině osob, které slouží výrobě a získání národohospodářských statků, nýbrž podrobil pensijnímu pojištění ony osoby, které konají práce, jež jiný platný zákon pokládá za kupecké, resp. vyšší nekupecké. Bylo proto v cit. nálezu pojem »prací kupeckých« řešiti podle zákona č. 20/10 a tu nejv. spr. soud, opíraje se o znění tohoto zákona, dospěl k názoru v cit. nálezu vyslovenému. Ve skupině druhé — osob sloužících výrobě a získání národohospodářských statků v nejširším slova smyslu — však pensijní zákon sám pro svůj obor pojem dělníka vytvořil, považuje za dělníka ne toho, kdo podle obecného mínění dělníkem je zván, nýbrž každého ve skupině té zaměstnaného, jehož činnost není převážně duševní, nýbrž tělesná, manuální. To plyne ze znění a smyslu zákona o pensijním pojištění. Je-li však pro zodpovědění otázky, zda určitá osoba jest dělníkem ve smyslu § 1 zákona o pensijním pojištění, směrodatným jedině — nehledě k osobám dozorčím — je-li osoba ta převážně činná duševně či nikoli, je ovšem lhostejno, zda ona sama neb kruhy zaměstnanců a zaměstnavatelů ji »dělníkem« v běžném slova smyslu nazývají, zda podle svého společenského po případě sociálního postavení za »dělníka« se považuje a je-li organisována ve stavovských sdruženích, jež pro sebe oproti dělníkům v běžném slova smyslu reklamují určité přednosti. Okolnosti ty jsou pro posouzení jedině rozhodné otázky (je-li převážně duševně činná) irrelevantní, poněvadž z nich pro rozřešení této otázky ničeho nelze dovoditi.

Žalovaný úřad hodnotil pak činnost stěžovatele jako činnost převážně manuální, dělnickou. Proti tomuto hodnocení obrací se obě stížnosti, tvrdíce, že činnost jeho je převážně duševní. Že je převážně duševní, dovozují stížnosti z toho, že stěžovatel vykonati musil zkoušku strojvůdcovskou, že činnost jeho vyžaduje značné pozornosti, je velmi zodpovědná, jakož i že ve své činnosti je úplně samostatný, nepodléhaje žádnému dozoru.

Nejv. spr. soud neshledal stížnosti ani po této stránce důvodnými, setrvav při názorech již dříve vyslovených a v nálezu níže citovaném (k řěmuž se podle § 44 j. ř. odkazuje) blíže odůvodněných. Odborná zkouška strojvůdce je pouhým osvědčením, že strojvůdce nabyt empirickým způsobem praktických znalostí pro obsluhu a řízení lokomotivy, že jest obeznámen se zařízením a technikou stroje, s opatrnostmi a předpisy, jichž vyžaduje zájem veřejné bezpečnosti. Charakteru duševní práce však průkaz ten činnosti strojvůdcově nepropůjčuje (srov. nález z 5. dubna 1924, č. 2838/24, Boh. č. 3447). Zodpovědnost a třeba nepřetržitě duševní napětí, rozvaha a opatrnost taktéž nemůže pracovnímu výkonu manuálnímu vtisknouti ráz práce převážně duševní (srovnej

týž nález). Pokud jde o tvrzenou samostatnost, nemůže ani ta býti důvodem, aby činnost G. za činnost převážně duševní byla považována. Každý dělník vykonává jemu svěřenou práci více nebo méně samostatně, plně při tom rozkazy dané mu zaměstnavatelem. Záleží na povaze jeho práce, je-li potřebí vůbec a do jaké míry, aby bylo zkoumáno, koná-li ji řádně. Z povahy práce strojvůdce plyne, že musí býti samostatnou, ježto je pojmově nemožno, aby při stále se opakujících výkonech (jízdě vlakem) byl podroben ještě zvláštnímu doзору. Je povinen plniti rozkazy své zaměstnavatelky, plně je, musí sám, tedy samostatně, hleděti k tomu, aby plnil je účelně a tak jak toho práce jeho vyžaduje. Tak je při každé práci dělníka, a nezakládá proto ještě tato samostatnost charakter práce převážně duševní.

Shledal proto nejvyšší správní soud i námitky, jež byly proti hodnocení činnosti G. jako činnosti převážně manuální, dělnické a nikoli převážně duševní, vzneseny, bezdůvodnými. Není-li však činnost jeho ani převážně duševní, ani činností dozorcí, pak žalovaný úřad právem vyslovil, že pensijnímu pojištění nepodléhá.

Péče o válečné poškozence. — Nemocenské pojištění.

(Sděluje dr. J. Tučný.)

Působnost referátu ministerstva sociální péče pro Podkarpatskou Rus v Užhorodě v záležitostech válečných poškozenců při provádění zákona č. 142/1920 a 39/1922 je tatáž, jako působnost zemských úřadů pro péči o válečné poškozence v Praze, Brně a Bratislavě. Přihláškou z 28. prosince 1923 domáhala se vdova po E. W., zemřelém 27. září 1918, důchodu vdovského. Referát min. soc. péče pro Podkarpatskou Rus v Užhorodě odmítl přihlášku jako opožděnou, ježto nebyla podána v jednorroční lhůtě podle § 28 zák. č. 142/1920 Sb. z. a n. ani ve lhůtě stanovené § 1 zák. č. 310/1921 Sb. z. a n. Tomuto rozhodnutí připojil referát min. soc. péče poučení, že není dalšího opravného prostředku. Proti tomuto rozhodnutí podala vdova R. W. stížnost k nejv. spr. soudu, který naříkané rozhodnutí zrušil, uváživ toto:

Podle sdělení ministerstva sociální péče funguje žalovaný úřad v záležitostech válečných poškozenců »samostatně« činností zemských úřadů pro péči o válečné poškozence, zřízených vládním nařízením č. 561/1919 Sb. z. a n. a jest při provádění zákona č. 142/1920 a 39/1922 působnost referátu ministerstva sociální péče v Užhorodě tatáž, jako zemských úřadů pro péči o válečné poškozence v Praze, Brně a Bratislavě.

Z toho se podává, že žalovaný úřad odmítaje přihlášku stěžovatelčinu o vdovský důchod, vydal rozhodnutí příslušející podle § 33 zák. č. 140/1920 zemským úřadům pro válečné poškozence, tudíž rozhodnutí v I. stolici.

Podle § 35. zákona ze dne 20. února 1920, č. 142, jenž pozdějšími zákony o požitcích válečných poškozenců (zák. z 12. srpna 1921, č. 310, z 25. ledna 1922, č. 39 a z 4. července 1923, č. 146 Sb. z. a n.), nedoznal v tomto směru změny jest do výměru zemského úřadu pro péči o válečné poškozence, jímž rozhodl o žádosti za důchod podle tohoto zákona, přípustna stížnost k ministerstvu sociální péče.

Není proto pořad instancí správních naříkaným rozhodnutím, jež žalovaný úřad vydal, vykonává funkci totožnou s funkcí, která jinak